

- ⁶ Там само. – С. 112.
- ⁷ Рабджан Л. Драгоценная Сокровищница Естественного Состояния / Лонгчен Рабджан; пер. Лама Сонан Дордже. – К.: Феникс, 2011. – С. 57.
- ⁸ Кришнамурти Дж. Записные книжки... – С. 47.
- ⁹ Там само. – С. 33.
- ¹⁰ Щербацкой Ф. И. Избранные труды по буддизму / Ф. И. Щербацкой; пер. с англ. – М.: Наука, 1988. – С. 214–215.
- ¹¹ Кришнамурти Дж. Початки навчання / Джидду Кришнамурти; пер. з англ. – Львів: Аверс, 2008. – С. 38.

SUMMARY

Ihor Karivets'

Jeddah Krishnamurti: between Advaita Vedanta and Buddhism

In this article the author considers the «main elements of Krishnamurti's teaching». Though Krishnamurti didn't belong to any religious or philosophical Eastern tradition still the traditional statements of Advaita Vedanta and Buddhism were originally manifested in his talks and discussions.

Keywords: Advaita Vedanta, awareness without choice, Buddhism, duality, effacement of the past, meditation.

Юрій ЯРЕМЧУК

Релігійний та соціальний чинники у вивченні Шотокан карате-до

У статті розглянуто релігійний та соціальний чинники під час вивчення Шотокан карате-до, роль цього бойового мистецтва у системі духовно-морального виховання молоді.

Ключові слова: релігійний чинник, соціальний чинник, Шотокан карате-до, виховання.

Соціологія релігії, розглядаючи релігію як соціальне явище, суспільні закономірності виникнення, розвитку і функціонування релігії, її елементи і структуру, місце, функції та роль в суспільній системі, не оминає увагою і вплив на інші елементи соціальної системи, використання релігійного чинника в різних соціальних умовах¹. З погляду філософії під терміном «виховання» розуміють процес становлення особистості як творчого суб'єкта, з погляду соціології – процеси навчання і засвоєння індивідом цінностей і норм суспільної поведінки. Психологи розглядають виховання

як процес розвитку притаманних даному індивідові якостей і їх коректування. У педагогіці терміном виховання називають процес, пов'язаний із навчанням професії, який здійснюється за допомогою формування і розвитку моралі особистості.

Загалом виховання як процес соціалізації особистості вирізняється цілеспрямованим і комплексним характером впливу на людину за допомогою усіх суспільних інститутів: ідеологічних, економічних, політичних, інформаційних. При викладанні карате-до як факультативної дисципліни у вищих навчальних закладах не можна оминати увагою релігійний та соціальний чинники. Карате-до є не лише бойовим мистецтвом, а й філософською концепцією і способом життя, яке, попри багатовікову історію свого розвитку на Сході, до недавнього часу було невідоме більшій частині населення нашої планети². І саме таке розуміння карате-до, а не лише розуміння його як практичного способу самозахисту та виду спорту, є важливим елементом повноцінного як фізичного, так і духовного розвитку.

Стан економіки в нашій країні і крах ідеології минулого століття призвели до втрати народом моральних ідеалів та орієнтирів. Нехтування духовними цінностями і розбещений спосіб життя призвів до збільшення криміналізації суспільства, поширення алкоголізму та наркоманії не лише серед дорослого населення країни, а й серед молоді, яка часто вперше опиняється віч-на-віч із реальним світом саме у свої студентські роки.

На жаль, засоби масової інформації, особливо телебачення, не сприяють вихованню гармонійно розвиненої особистості, а часто прищеплюють поганий смак. Беззмістовні серіали та телепроекти тощо сильно впливають ще на нестійку психіку молодих людей, які часто крім телебачення не мають звідки почерпнути інформацію про мораль.

У системі духовно-морального виховання молоді важлива роль, на нашу думку, належить карате-до, адже воно, як і будь-яке бойове мистецтво, є важливою духовною сферою людської діяльності для тих, хто ним займається. Карате-до задовольняє одну із життєво важливих людських потреб – бажання жити без почуття страху.

Цей вид східного бойового однокористування, окрім практичної користі, приносить людині ще й досвід самопізнання, самовдосконалення та задоволення потреби гармонійно розвиватися. Карате-до виховує почуття гідності, вміння долати хвилини слабкості, допомагає терпляче йти до поставленої мети, формувати світогляд людини, керувати своїми волею і емоціями, концентрувати силу, воно стає життєвим шляхом. У назві це відбито – КАРАТЕ-ДО, де «ДО» – означає шлях. Зародженню і розвитку

різних стилів японських одноборств сприяли релігійні і філософські вчення, які проникали до Японії з VII ст. н. е., переважно із Китаю³. Шотокан карате-до акумулювало у собі досвід багатьох поколінь, адже було й залишається не лише комплексом фізичних вправ, а й способом життя, засобом до виживання тощо, оскільки мало філософське підґрунтя, духовно-моральні основи – вплив синтоїзму, дзен-буддизму та конфуціанства. Важливим поняттям японської моралі є вірність, яку розуміють як обов'язок вдячності старшим, покору. Беззаперечна покора своєму вчителю характерна і для Шотокан карате-до як японського бойового мистецтва. Японська мораль не має за мету переробити людину заново, а лише скерувати її за допомогою правил достойної поведінки⁴. Майстри карате завдяки дзен підняли свою практику до значення Шляху, усвідомивши її духовне призначення і цінність. Єдність дзен із карате стало символом духовної воїнської традиції Сходу. Карате збагатилось дзенськими духовно-медитативними практиками⁵. Конфуціанські принципи міцно вкорінились у Шотокан карате-до, як і інших бойових системах Сходу, – центральним у них є вимога вірності обов'язку (виділялись також хоробрість, відвага, чесність і прямолінійність, простота і стриманість тощо)⁶.

Починаючи вивчати Шотокан карате-до, учні, які не були знайомі з синтоїзмом, буддизмом чи конфуціанством раніше, знайомляться з «етикетом карате» – це буддійська байдужість до смерті, конфуціанський культ синівської поваги і синтоїстської вірності своєму учителю. Поняття «етикет карате» охоплює японські звичаї, які склались історично, традиції, норми поведінки і моралі, що відповідають духу і принципу Шотокан карате-до. Усе в Шотокан карате-до, починаючи із правил носіння одягу і закінчуючи порядком проведення поєдинків, має свій регламент.

Карате-до – це мистецтво перемагати, яке втілює в собі гармонію тіла і високу майстерність у володінні бойовими техніками. Для учнів з регулярних тренувань, на яких потрібно самовіддано трудитись, починається і духовна, і громадянська зрілість. Коли в атмосфері суперництва потрібна повна самовідданість, коли окрім суперника, потрібно перемагати і себе, свої слабкості і недоліки, свої сумніви, пришвидшується й процес виховання сильної, мужньої особистості. Багато школярів та студентів займаються карате-до, прекрасно усвідомлюючи ту користь, яку цей вид мистецтва буде приносити їм протягом усього життя. Багатьом із них заняття карате-до стає у нагоді під час служби в армії та в усіх силових структурах держави.

Заняття карате-до базується на суворій дисципліні, що обмежує кількість тих, хто займається, і яким вдасться досягнути високого рівня

професіоналізму у цьому мистецтві⁷. Суворі тренування швидко призводять до відсіву певних категорій людей: тих, хто не любить самовіддано працювати, кому не подобається суворя дисципліна чи змагальний дух. Високих результатів у карате-до досягають ті люди, які вміють тренуватись щоденно. Тренування тіла без роботи розуму і духу не має змісту.

Турніри з карате-до отримують дедалі більше розповсюдження, привертають до себе додатковий інтерес і здобувають визнання серед любителів різних видів спорту.

Клуби, доджо (школи бойових мистецтв) є добровільними організаціями любителів бойових мистецтв; спортивний зал є їхнім рідним домом. Тут перед тими, хто займається, відкрито багато нових світів; світ фізичного здоров'я, світ нових суспільних контактів, світ впевненості у власних силах, у якому нема місця страху.

Найбільш дискредитуючі карате-до аргументи висувають ті, хто став свідком недостойного застосування його прийомів або сам не досяг успіхів у заняттях. Вони називають карате-до диким, варварським, нецивілізованим і нечесним видом боротьби. Послідовники ж карате-до переконані, що усе нове повинно пройти період сумнівів і критики, перш ніж буде правильно сприйняте і оцінене. Напевно жоден вид спорту так не переслідувався і не отримав такого визнання, як карате-до. І у нашому місті карате-до важко пробивало і, на жаль, пробиває собі дорогу до масового визнання. Уже не є новиною, що карате-до настільки поширилося серед населення, що зупинити зростання популярності цього, ще таємничого та екзотичного для багатьох, бойового мистецтва не в змозі ніхто. Ще зовсім недавно слово «каратист» говорили пошепки, а людей, які принесли карате-до у Львів, переслідували і кидали до тюрем. Та тепер це слово вимовляють гордо, із заздрістю, бо не кожному дано зрозуміти, полюбити карате-до і залишитись у ньому якщо не на все життя, то надовго.

Філософія карате-до, яка вчить спокою і впевненості, є протилежністю духу агресивності і жорстокості. Завдяки зусиллям тисяч відданих послідовників карате-до нарешті змогло постати в істинному світлі; попри багаточисельні помилки, цей вид японського бойового мистецтва за порівняно короткий час отримав визнання і у нашій країні.

Існує багато видів бойових мистецтв і багато різновидів карате-до. Зараз нараховують більше сорока різних стилів карате. Проте у них одна мета – досягнення духовної і фізичної гармонії.

Засновник стилю карате-до Шотокан Гічін Фунакоші писав: «Як дзеркальна поверхня відображає усе, що знаходиться перед нею, а тиха долина розносить навіть слабкі звуки, так і людина, яка займається карате-

до, повинна вигнати із свого розуму егоїзм і озлоблення у намаганні відповідним чином реагувати на все, з чим вона може зіштовхнутися»⁸. Це і є головним філософським змістом слова карате-до.

¹ Гараджа В. Социология религии / В. Гараджа. [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Relig/gar/index.php.

² Каштанов Н. Каноны каратэ: формирование духовности средствами каратэ-до / Н. Каштанов. – Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 240 с.

³ Там само. – С. 84.

⁴ Там само. – С. 87.

⁵ Цед Н. Г. Дух самурая – дух Японии / Н. Г. Цед. – СПб.: Издательский Дом «Нева», 2000. – С. 61.

⁶ Каштанов Н. Каноны каратэ: формирование духовности средствами каратэ-до. – С. 94.

⁷ Бишоп М. Окинавское каратэ / М. Бишоп / [пер. с англ. А. Кратенкова]. – М.: Фаир-пресс, 2001. – 304 с.

⁸ Фунакоши Г. Каратэ-До Ньюмон / Г. Фунакоши. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 160 с.

SUMMARY

Yuriy Jaremchyk

Religious and social factors in studying Shotokan Karate-Do

In the article considered a religious and social factors during the study of Shotokan karate-do, the role of this fighting art in a system of spiritual and moral education of youth.

Keywords: religious factor, social factor, Shotokan karate-do, education